

I.

Analýza

***vývoje příjmů a výdajů domácností ČR
v 1. pololetí 2012 a predikce na další období***

(textová část)

Obsah

strana

A. Základní charakteristika příjmové a výdajové situace domácností v 1. pololetí 2012	4
B. Vývoj hlavních skupin příjmů, životních nákladů, výdajů a úspor domácností (podrobnější zhodnocení)	7
1. Příjmy domácností	7
1. 1 Základní charakteristika	7
1. 2 Mzdy.....	9
1. 3 Sociální příjmy.....	16
2. Spotřebitelské ceny a životní náklady.....	22
3. Peněžní výdaje, půjčky a úspory domácností	25
C. Vývoj ve 3. čtvrtletí 2012 a predikce na další období.....	30

A. Základní charakteristika příjmové a výdajové situace domácností v 1. pololetí 2012

Výsledky české ekonomiky v 1. pololetí letošního roku **se dále zhoršily**, což souhrnně dokládá meziroční **pokles hrubého domácího produktu** (ve stálých cenách) **o 0,8 %** (před rokem vzrostl o 2,5 %). Hlavním důvodem propadu HDP byl další **pokles výdajů domácností na konečnou spotřebu** (reálně o 2,9 %) **ve vazbě na jejich nízké příjmy**. **Snížilo se tempo růstu zpracovatelského průmyslu**, stavebnictví i maloobchodních tržeb. Také dosavadní **vysoký nárůst kladného salda zahraničního obchodu zpomalil** a vzhledem k postavení exportu jako hlavního přispěvatele k růstu HDP by se mohl – při dalším poklesu zahraniční poptávky - stát rizikem pro ekonomický vývoj ČR. **Česká ekonomika** tak v rámci EU spolu s Itálií, Španělskem, Portugalskem, Slovinskem, Maďarskem a Velkou Británií (i když jednotlivě z různých příčin) v 1. pololetí t.r. **procházela nadále ekonomickou recesí**.

Na ekonomickou situaci domácností působily v hodnoceném období zejména tyto skutečnosti:

- ⇒ hrubý disponibilní důchod v sektoru **domácností** (na bázi národních účtů) **vzrostl** nominálně **o 0,9 %**, relativně **více** meziročně vzrostly čisté **příjmy na úrovni** konkrétních typů **domácností** (na bázi statistiky rodinných účtů), a to v průměru **o 5,0 %** měsíčně (zejména vlivem nízké základny 1. pololetí 2011 a obvyklé obměny zpravodajského souboru); **kupní síla příjmů** vzhledem k vysokému cenovému nárůstu převážně **klesla**,
- ⇒ **největším zdrojem peněžních příjmů** domácností byly **mzdy**; **průměrná nominální měsíční mzda v národním hospodářství** (na přepočtené počty zaměstnanců) činila **24 341 Kč** a její **meziroční dynamika růstu se z 2,4 % v lednu – červnu 2011 zvýšila na 2,8 %**; po zohlednění nárůstu cenové inflace však došlo **k poklesu reálné úrovně průměrné mzdy o 0,7 %**,

- ⇒ **příjmy domácností sociálního charakteru** - druhé nejvýznamnější složky úhrnných příjmů domácností – mírně **vzrostly**, přitom **dynamika** jejich jednotlivých složek byla značně **rozdílná**; nárůst byl zaznamenán u dávek důchodového pojištění a u dávek pomoci v hmotné nouzi, příjmy občanů z ostatních druhů dávek klesly, a to jak v nominálním, tak i reálném vyjádření,
- ⇒ **zvýšil se počet důchodců a vzrostla i průměrná výše** (samostatně vypláceného) starobního **důchodu o 2,1 % na 10 783 Kč**,
- ⇒ pokračoval **pokles** průměrného **počtu** evidovaných **nezaměstnaných** a zároveň počtu i podílu uchazečů o zaměstnání s podporou v nezaměstnanosti,
- ⇒ výrazně se **zvýšil objem prostředků** vyplacených **na dávky pomoci v hmotné nouzi** zejména v souvislosti s navýšením počtu příjemců dávek, zvýšením částek životního a existenčního minima a s růstem nákladů na bydlení a zvýšením počtu dlouhodobě nezaměstnaných bez nároku na podporu v nezaměstnanosti,
- ⇒ **příčinou** meziročního průměrného **růstu spotřebitelských cen** (cenové inflace) **o 3,5 % byl** z velké části lednový **posun snížené sazby DPH** z 10 % na 14 % u potravin, zdravotní péče, bydlení a dopravy, částečně **působila také deregulace** čistého nájemného a energií **v oblasti bydlení, léčiv, léčebné péče a tržní cenový pohyb potravin a v dopravě** (pohonné hmoty), který **měl** výrazně **nákladový charakter** (růst světových i tuzemských produkčních cen), přitom **nízká spotřeba domácností inflaci spíše tlumila**,
- ⇒ jen mírně vyšší než před rokem byly výdaje domácností na individuální spotřebu sektoru domácností (makroúroveň), což platilo i pro domácnosti na mikroúrovni – **ty omezily svá vydání** zejména za zbytné druhy zboží a služeb, ale fyzicky i za řadu položek „spotřebních“ vydání; **příčinou** bylo jejich **zdražení vlivem zvýšení snížené sazby DPH i všeobecného** (pro ekonomiku v recesi nezvyklého) **cenového růstu**,

B. Vývoj hlavních skupin příjmů, životních nákladů, výdajů a úspor domácností *(podrobnější zhodnocení)*

1. Příjmy domácností

1. 1 Základní charakteristika

Kupní sílu peněžních příjmů domácností na makroúrovni i úrovni konkrétních skupin domácností **charakterizoval v první polovině roku 2012 převážně pokles.**

Běžné příjmy sektoru domácností (podle statistiky národních účtů) **dosáhly** v letošním 1. pololetí celkové **výše 1 493,3 mld. Kč.** Meziročně tak **nominálně** sice **o 1,8 %** (26,3 mld. Kč) **vzrostly**, ale **reálně poklesly o 1,6 %** (při již zmíněném poklesu hrubého domácího produktu ve stálých cenách).

Na reálném snížení úhrnného objemu **běžných příjmů se** přibližně 40 % **podílel smíšený důchod** (zahrnující zejména příjmy z podnikatelských aktivit) - pokles o 4,0 % a přibližně jednou třetinou **sociální dávky** - snížení o 3,0 %. V menší míře pak na něm participovaly **důchody z vlastnictví** (pokles o 3,3 %) a **náhrady zaměstnancům** (pokles o 0,5 %). Naopak **vzrostla kupní síla** (objemu) **ostatních běžných transferů** (jedná se o náhrady z neživotního pojištění, výhry ze sázek a loterií apod.) o 0,9 %.

Po odpočtu běžných výdajů (zejména daní z příjmů a příspěvků na sociální a zdravotní pojištění) zůstal sektoru domácností **úhrnný disponibilní důchod** v částce **1 017,6 mld. Kč**, což bylo **nominálně o 0,9 % více**, ale **reálně o 2,5 % méně** než ve srovnatelném období roku 2011 (kdy se kupní síla jeho objemu v porovnání s rokem 2010 zvýšila o 0,5 %). To odpovídalo celkovému makroekonomickému vývoji.

Relace disponibilního důchodu k objemu hrubého domácího produktu (v běžných cenách) meziročně **vzrostla** o 0,1 p.b. na **53,4 %**.

Podrobnější číselné údaje o vývoji příjmů (výdajů a úspor) sektoru domácností jsou součástí tabulky č. 1 v příloze.

Mírně lepší byla dostupná (orientační) **data o vývoji peněžních příjmů domácností na mikroúrovni** (zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů), která **ukázala, že:**

- ⇒ **měsíční** nominální čistý peněžní **příjem na jednoho člena domácnosti** zpravodajského souboru činil **12 500 Kč** (o 597 Kč, tj. o **5,0 % více** než v 1. pololetí 2011, kdy příjmy v průměru stagnovaly); při zohlednění meziroční cenové inflace ve výši 3,5 % se kupní síla tohoto příjmu mírně zvýšila (o 1,5 %),
- ⇒ **nominálního** (různě intenzivního) **přírůstku** čistých peněžních **příjmů dosáhly všechny** vykazované typy **domácností v rozmezí 0,3 %** (domácnosti důchodců bez ekonomicky aktivních členů) **až 9,5 %** (domácnosti osob samostatně výdělečně činných – vliv mimořádného čtyřnásobného zvýšení prodejů nemovitých a movitých věcí); **zvýšení kupní síly** příjmů však zaznamenaly **jen domácnosti osob samostatně výdělečně činných** (vliv mimořádně vysokého navýšení jejich nominálních příjmů) – podrobnější číselné údaje obsahuje tabulka č. 2 v příloze,
- ⇒ **nejvyšší úroveň** měsíčního čistého **příjmu** na osobu (14 185 Kč) i jeho největší meziroční přírůstek (+ 8,8 %) vykazaly aktuálně ve 2. čtvrtletí t.r. domácnosti **v obcích s počtem obyvatel vyšším než 50 tis.**, relativně nejnižší byl nominální příjem i dynamika v obcích do 2 tis. obyvatel (11 462 Kč, resp. + 2,6 %),
- ⇒ o přírůstek úhrnných reálných příjmů domácností zaměstnanců se nejvíce zasloužil **přírůstek** jejich **pracovních příjmů** (podrobněji v části 1. 2), jejichž podíl ve struktuře příjmů stagnoval na úrovni cca 63 % – viz část 1.3),
- ⇒ **čistý** měsíční nominální **příjem, s nímž disponovala domácnost** zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů, činil **28 229 Kč** – což bylo

nominálně o 1 359 Kč více než před rokem, vzhledem k inflaci byl však reálný přírůstek meziročně vyšší jen o 403 Kč a proti 1. čtvrtletí se dále snížil.

⇒ V dalších částech zprávy jsou popsány nejdůležitější poznatky z analýzy vývoje dvou nejvýznamnějších kategorií příjmů domácností, tj. mezd a příjmů sociálního charakteru.

1.2 Mzdy

Rozhodující část peněžních příjmů domácností tvořily mzdy. Celkový **objem mzdových prostředků** (bez ostatních osobních nákladů) zúčtovaný všem zaměstnancům k výplatě za celé národní hospodářství dosáhl za 1. polovinu letošního roku **548,5 mld. Kč** a byl tak nominálně **o 2,1 % vyšší** než ve stejném období roku 2011.

Průměrná hrubá měsíční nominální mzda na přepočtené počty zaměstnanců **v národním hospodářství dosáhla** v 1. pololetí 2012 **výše 24 341 Kč**, což představovalo meziroční nominální **nárůst o 2,8 %** (o 657 Kč). Spotřebitelské ceny (vyjádřené indexem spotřebitelských cen) rostly téměř dvakrát rychleji v porovnání se stejným obdobím předchozího roku a zvýšily se o 3,5 %. **Po zohlednění cenové inflace došlo k poklesu průměrné reálné mzdy** oproti 1. pololetí předchozího roku **o 0,7 %**. **V podnikatelské i nepodnikatelské sféře byl zaznamenán stejný vývoj výdělků, tj. nominální nárůst o 2,8 % a reálný pokles o 0,7 %.** **Průměrná mzda v podnikatelské sféře dosáhla 24 415 Kč, v nepodnikatelské sféře 23 999 Kč** – viz tabulku č. 3 v příloze. Průměrný plat v nepodnikatelské sféře zaostal svojí úrovní za průměrnou mzdou ve sféře podnikatelské o 416 Kč, tj. o 1,7 %. K jejich sblížení přispěla i metodická změna provedená ČSÚ od počátku letošního roku, která spočívala v přesunu některých organizací mezi nepodnikatelskou a podnikatelskou sférou (podle tzv. 50% kritéria vycházejícího z podílu zdrojů na krytí provozních nákladů).

Výše průměrné měsíční mzdy zaměstnanců pracujících v malých firmách (právnícké a fyzické osoby s méně jak 20 zaměstnanci působící v podnikatelské sféře) v 1. pololetí letošního roku činila **17 462 Kč, tj. 71,7 %** celospolečenského **výdělkového průměru**; došlo k poklesu tohoto podílu (o 1,6 p.b.) v porovnání se stejným obdobím roku 2011 – viz tabulku č. 4 v příloze.

Vývoj mezd charakterizovaly zejména následující skutečnosti:

- relativně **nízký růst průměrné nominální mzdy**, který byl shodný jak v národním hospodářství jak celku, tak i v podnikatelské a nepodnikatelské sféře,
- **pokles kupní síly výdělků** způsobený zejména výrazně vyšší úrovní cenové inflace (viz dále), který představuje možné riziko pro spotřebitelskou poptávku,
- **pokles reálné hodnoty nejen průměrného platu v nepodnikatelské sféře** (jedná se o osmé po sobě jdoucí čtvrtletí, kdy došlo k jeho propadu), ale i **průměrné mzdy v podnikatelské sféře** (v případě této sféry se jedná o druhé po sobě jdoucí čtvrtletí),
- **nesoulad mezi dynamikou mezd a vývojem produktivity práce**,
- mírné **zvýšení meziodvětvové diference mezd zaměstnanců a naopak snížení jejich územní diference** (na makroúrovni),
- v zásadě **stagnace mzdové diference na úrovni jednotlivých zaměstnanců** (na mikroúrovni).

K poklesu průměrné reálné hodnoty mezd došlo jak v samotném 1. čtvrtletí (o 0,4 %) tak i ve 2. čtvrtletí (s ještě větší intenzitou – o 1,1 %). Od roku 2000 byla nižší reálná mzda zaznamenána pouze ve 4. čtvrtletí 2010, ve kterém propad reálné mzdy činil 1,4 %. **Propad průměrné reálné mzdy** v 1. pololetí byl zaznamenán **ve 12 z 19 sledovaných odvětvových agregací CZ-NACE a ve všech krajích s výjimkou Středočeského a Plzeňského kraje** (viz dále).

Negativní skutečností je, že snížení kupní síly výdělků bylo doprovázeno ještě větším propadem produktivity práce. Pokračovala tak tendence, která se projevila již v předchozím období. Dynamika úhrnné **produktivity práce** (v pojetí hrubého domácího produktu ve stálých cenách na 1 pracovníka v národním hospodářství) **poklesla** meziročně **o 1,0 %**, což bylo o 0,2 p.b. více než představovalo snížení dynamiky průměrné reálné mzdy – viz graf za tabulkou č. 4 v příloze.

Relace produktivity práce a mezd se promítla negativně do vývoje jednotkových mzdových nákladů, které v meziročním pohledu za leden – červen **nominálně vzrostly o 3,8 % a reálně o 0,3 %**. Přesto **růst mezd** však stále zatím **nepředstavoval zásadní riziko z pohledu udržení konkurenceschopnosti tuzemské produkce**.

Reálná hodnota objemu mzdových prostředků zúčtovaných k výplatě poklesla oproti 1. pololetí 2011 **o 1,4 %**; **mzdová náročnost HDP** (relace objemu mzdových prostředků k objemu hrubého domácího produktu v běžných cenách) se ve stejném porovnání **zvýšila** (o 0,4 p.b.) **na 28,8 %**.

Část mezd, které svým zaměstnancům dlužili insolventní zaměstnavatelé v režimu konkurzního řízení, jim byla vyplacena Úřadem práce ČR **na základě zákona č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele** a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Celkem bylo takto **k 30. 6. 2012 poskytnuto 206,2 mil. Kč** (o 9,9 mil. Kč méně než v 1. pololetí 2011), z toho nejvíce v kraji Jihočeském (36,5 mil. Kč), Hl. m. Praze (30,0 mil. Kč) a Jihomoravském kraji (29,6 mil. Kč).

Meziroční **nárůst průměrného nominálního výdělku v rámci nepodnikatelské sféry** byl zaznamenán téměř ve všech **odvětvích**. K výrazně nadprůměrnému zvýšení průměrného platu došlo v odvětví **„zdravotní a sociální péče“** (5,0 %). Dlouhodobě přetrvávající nejnižší meziroční **vzestup** (dříve největší pokles) **průměrného nominálního výdělku** byl opět zaznamenán **v odvětví „veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení“** (2,2 %), kde zároveň nejvíce poklesl i počet zaměstnanců, a to více než o 8 tis. (o 2,9 %). Z podrobnějšího členění odvětví vyplývá, že **ve všech klíčových odvětvích** s výjimkou „zdravotní péče“ a „tvůrčí,

umělecké a zábavní činnosti“ **se kupní síla průměrného výdělku** proti 1. pololetí 2011 **snížila** – viz tabulku č. 5 v příloze.

Na nižší tempo růstu průměrné mzdy **v podnikatelské sféře** oproti minulým obdobím působily především **tyto základní faktory:**

- **obezřetná mzdová a personální politika**, která závisí na vývoji nově uzavřených obchodů, zakázek a kontraktů **a očekávání budoucího hospodaření** klíčových podniků a firem,
- i přes zaznamenaný pokles přetrvávající relativně vysoká **míra** registrované **nezaměstnanosti** (z 8,6 % ke konci loňského roku na 8,1 % k 30. červnu 2012) **a s tím související přebytek nabídky** zaměstnanců **řady profesí** na trhu práce,
- změna metodiky zařazení organizací do podnikatelské a nepodnikatelské sféry.

Z údajů o **průměrném evidenčním počtu zaměstnanců** na přepočtené počty (dle Podnikové statistiky o mzdách a zaměstnancích; liší se od Výběrových šetření pracovních sil) je patrný meziroční úbytek zaměstnanců (o 26,4 tis.). V obou sférách národního hospodářství došlo k poklesu zaměstnanosti s tím, že počet zaměstnanců se snížil výrazněji v podnikatelské sféře – o 23,2 tis., zatímco v nepodnikatelské sféře došlo k poklesu zaměstnanců o 3,2 tis. V detailnějším odvětvovém členění došlo ke snížení ve dvanácti odvětvích národního hospodářství. K největšímu poklesu zaměstnanosti došlo v odvětvích „stavebnictví“ (o 8,8 tis.), „veřejná správa a obrana“ (o 8,2 tis.), „doprava a skladování“ (o 4,8 tis.) a „ubytování, stravování a pohostinství“ (o 3,0 tis.). Největší nárůst zaměstnanců byl vykázán v odvětví s nejvyšším meziročním poklesem průměrné mzdy „činnosti v oblasti nemovitostí“ (o 3,4 tis.) a v odvětví „profesní, vědecké a technické činnosti“ (o 3,3 tis.).

Podle klasifikace ekonomických činností (sekcí) CZ-NACE **nejvyšší úroveň nominální průměrné mzdy** dosáhla tradičně **odvětví „peněžnictví a pojišťovnictví“** (51 318 Kč), **„informační a komunikační činnosti“** (45 332 Kč) a **„výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu“** (40 323 Kč). Celorepublikový průměr (24 341 Kč) byl překročen rovněž v odvětvích „těžba a dobývání“ (31 326 Kč), „profesní, vědecké a technické činnosti“ (30 567 Kč), „veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení“ (25 937 Kč) a „zdravotní

a sociální péče“ (25 033 Kč). Naopak **nejnižší průměrná mzda byla v odvětvích „ubytování, stravování a pohostinství“ (13 324 Kč), „administrativní a podpůrné činnosti“ (16 385 Kč) a „zemědělství, lesnictví a rybářství“ (18 485 Kč).** Podrobný přehled o výši průměrných mezd ve sledovaných 19 odvětví CZ-NACE – viz tabulku č. 6 v příloze.

K největšímu propadu průměrné mzdy došlo v 1. pololetí 2012 u odvětví „činnosti v oblasti nemovitostí“ (nominálně o 3,6 %, reálně o 6,9 %), „výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu“ (nominálně o 0,9 %, reálně o 4,3 %) a „stavebnictví“ (nominálně o 0,3 %, reálně o 3,7 %). Naopak **největšího meziročního nárůstu průměrné mzdy bylo dosaženo v odvětví „zemědělství, lesnictví a rybářství“ (nominálně o 5,9 %, reálně o 2,3 %), následně v odvětvích „zdravotní a sociální péče“ (nominálně o 5,0 %, reálně o 1,4 %) a „kulturní, zábavní a rekreační činnosti“ (nominálně o 4,4 %, reálně o 0,9 %).**

Meziodvětvová mzdová diference proti stejnému období předchozího roku **stoupla**; variační koeficient průměrných mezd (podle секcí CZ-NACE) se zvýšil o 0,2 p.b. na 36,8 %.

Výše průměrné nominální mzdy se výrazně lišila i podle velikosti zpravodajské jednotky, tj. čím větší byl počet zaměstnanců, tím vyšší byla průměrná mzda. V podnicích do 19 zaměstnanců (velikostní kategorii s druhým nejvyšším počtem zaměstnanců – cca 821 tisíc) byla nejnižší a činila 17 704 Kč (téměř 73 % průměrné mzdy v národním hospodářství). Naopak nejvyšší průměrná mzda 29 514 Kč (cca 121 % průměru) byla vyplacena v organizacích s 1 000 a více zaměstnanci. Růst reálných mezd byl zaznamenán ve větších organizacích, ve kterých se však počet zaměstnanců snížil (nikoliv však v největších podnicích, kde došlo k nárůstu zaměstnanosti) – podrobněji viz tabulku č. 7 v příloze.

V územním členění podle krajů dosáhl nejvyšší průměrné měsíční mzdy 31 716 Kč kraj HI. město Praha, ve kterém byl zároveň evidován největší počet zaměstnanců (podle pracovištní metody z údajů z podnikového výkaznictví ČSÚ). Jedná se o jediný region, který úrovní průměrné mzdy převyšuje celorepublikový průměr, a to o více než 30 % (o 7 375 Kč). S velkým odstupem a překročením hranice 24 000 Kč následoval Středočeský kraj. Nejčastěji byl

zastoupen interval s průměrnou mzdou 21 000 až 22 000 Kč, a to v 5 krajích (Jihočeský, Vysočina, Olomoucký, Zlínský a Pardubický). **Nejnižší průměrná mzda 20 772 Kč byla zaznamenána v Karlovarském kraji.** Současně došlo ke zmírnění diferenciací, tj. snížení extrémních mzdových hladin (Praha x Karlovarský kraj) o 161 Kč na 10 944 Kč. Hodnota variačního koeficientu v tomto členění poklesla z 11,9 % v 1. pololetí 2011 na 11,4 % v 1. pololetí letošního roku.

Největší relativní vzestup průměrné nominální mzdy vykázal Středočeský kraj (o 3,6 %). V porovnání se stejným obdobím předchozího roku **byla kupní síla průměrné mzdy v krajském průřezu ve všech krajích nižší s výjimkou Středočeského a Plzeňského kraje,** kde byla zaznamenána stagnace mezd – viz tabulku č. 8 v příloze.

V zásadě **stagnace rozsahu mzdové diferenciací na nejnižší úrovni jednotlivých zaměstnanců signalizuje vývoj hodnoty většiny základních diferenciačních charakteristik** popsanych na výsledcích ukazatelů 1. pololetí 2011 a 2012 v následující tabulce (vlastní propočty MPSV z dat vybraných organizací).

Ukazatel	1. pololetí 2011	1. pololetí 2012
Rozdíl mezi průměrným výdělkem a mediánem (Kč)	3 872	3 873
Podíl zaměstnanců s nižší než průměrnou mzdou (%)	67,6	67,6
Decilový poměr (9. decil : 1. decil)	3,31	3,35
Variační koeficient (%)	94	88
Giniho koeficient	0,30	0,30
Paretův koeficient	0,37	0,37

Podíl zaměstnanců s nižším než průměrným výdělkem z celkového počtu zaměstnanců (oproti stejnému období předchozího roku) se nezměnil a zůstal na hodnotě **67,6 %** (viz předchozí tabulka).

Medián (střední hodnota) **mzdy byl** v 1. pololetí letošního roku (ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku) **oproti hodnotě průměrné měsíční mzdy nižší o 3 873 Kč** (tj. přibližně stejně jako v 1. pololetí 2011). **V platové sféře představoval tento rozdíl 1 377 Kč; ve mzdové sféře činilo zaostávání mediánu za průměrnou mzdou 4 606 Kč** a bylo ovlivněno zejména vysokou absolutní úrovní

vyplácených mezd (včetně prémie, mimořádných odměn a bonusů) vrcholovým manažerům a špičkovým specialistům v tomto sektoru.

Ve směru posílení mzdové diferenciaci působila skutečnost, že průměrné (meziroční) **tempo růstu výdělků řídicích pracovníků a manažerů** (klasifikace CZ-ISCO, hlavní třída 1) **bylo vyšší než průměrná intenzita nárůstu mezd jimi řízených zaměstnanců** (o 3 p.b.). V tomto směru se rovněž **vyvíjel o něco rychlejší růst vyšších výdělků**. Dynamika výdělků v 9. decilu převýšila v 1. pololetí meziročně o 1,4 p.b. nárůst výdělků v 1. decilu.

Relace průměrné mzdy žen k průměrné mzdě mužů činila ve sledovaném období **78,5 %**. **Porovnání** založené na posouzení vývoje **relace mediánové (prostřední) hodnoty výdělků žen a mužů** v 1. pololetí 2012 představovalo **85,3 %**. Mzdy žen jsou nejen v průměru nižší než mzdy mužů, ale jsou také více nivelizované. Z tohoto srovnání však **nelze přímo usuzovat na diskriminaci žen v oblasti výdělků**, neboť jejich úroveň podle pohlaví je ovlivněna strukturou zaměstnanců podle zaměstnání, vzdělání, věku, apod.

V rozložení úrovně mezd zaměstnanců došlo k mírnému posunu směrem k vyšším hodnotám (viz frekvenční graf v rámci vybraných výstupů z Informačního systému o průměrném výdělků v příloze). **V nejčtenějším pásmu 20 – 22 tis. Kč pobíralo mzdu celkem 9,1 % zaměstnanců** (ve stejném období loňského roku to bylo 9,3 %). **Výdělek nepřekračující 8 000 Kč** (což je částka odpovídající výši současné minimální mzdy) **mělo jen 0,5 % zaměstnanců** – ovšem např. v odvětvích „vydavatelství, tvorba programů a vysílání“ 2,4 %, v „administrativní a podpůrné činnosti“ 1,7 % a v „ubytování, stravování a pohostinství“ 1,5 % zaměstnanců. **Mzda převyšující 30 000 Kč byla vyplacena 21,3 % zaměstnanců** (o 2,0 p.b. vyšší podíl než v 1. pololetí roku 2011) – v odvětvích „telekomunikační činnosti“ ji však obdrželo více než 72 %, v „IT a informační činnosti“ téměř 69 % a v „peněžnictví a pojišťovnictví“ cca 65 % zaměstnanců.

1.3 Sociální příjmy

Celkový objem sociálních příjmů (druhé nejvyšší složky peněžních příjmů domácností) **dosáhl** v 1. pololetí 2012 částky **227,7 mld. Kč** a byl o 1,4 % nominálně, tj. **o 3,0 mld. Kč vyšší** než ve stejném období roku 2011. **Nárůst** byl zaznamenán u **dávek důchodového pojištění a dávek pomoci v hmotné nouzi**. Příjmy občanů z ostatních druhů sociálních dávek klesly - viz tabulku č. 9 v příloze.

Dávky důchodového pojištění, na které bylo poskytnuto v 1. pololetí 2012 **181,7 mld. Kč**, tj. **o 5,8 mld. Kč** (o 3,3 %) **více** než ve srovnatelném období roku 2011, posílily svoji váhu na celkové úrovni sociálních příjmů domácností o 1,5 p.b. na 79,8 %. Zvýšení objemu vyplacených dávek důchodového pojištění ovlivnila zejména valorizace důchodů od 1. ledna 2012 (základní výměra zvýšena o 40 Kč na 2 270 Kč a procentní výměra o 1,6 %) a meziroční zvýšení celkového počtu důchodců.

Nárůst zaznamenaly **výdaje na starobní důchody**, které (bez dávek vyplácených do ciziny) **vzrostly** o 7,0 mld. Kč (o 5,1 %) na **145,3 mld. Kč**. Jejich podíl na celkovém objemu výdajů na dávky důchodového pojištění dosáhl 80,0 %. **Výdaje na invalidní důchody se** (bez dávek vyplácených do ciziny) **snížily** o 1,2 mld. Kč (o 4,9 %) na **22,6 mld. Kč**.

Průměrná výše (samostatně vypláceného) **starobního důchodu se** v 1. pololetí 2012 meziročně **zvýšila** o 226 Kč (o 2,1 %) na **10 783 Kč**, v reálném vyjádření se **snížila o 2,8 %** (při použití indexu životních nákladů domácností důchodců 105,0 %).

V červnu 2012

- pobíralo důchod **2 867,6 tis. osob**, přičemž jejich počet se meziročně **zvýšil** o 34,9 tis. (tj. **o 1,2 %**). **Zvýšil se především počet důchodců se starobním důchodem** (o 57,0 tis., tj. **o 2,5 %**) na **2 337,5 tis. osob** a v rámci této skupiny důchodců výrazně vzrostl (o 67,3 tis., tj. **o 15,0 %**) počet důchodců **s trvale kráceným předčasným důchodem** na **512,2 tis.** (v souvislosti s očekávanými změnami zákona

- o důchodovém pojištění od 30. září 2011). Počty příjemců ostatních druhů důchodů se meziročně snížily, a to invalidních o 17,7 tis. (o 3,9 %), vdovských a vdoveckých o 3,8 tis. (o 8,3 %) a sirotčích o 0,7 tis. (o 1,4 %),
- **průměrný nominální starobní důchod** (vyplácený samostatně) **dosáhl 10 769 Kč a převýšil** o 227 Kč (tj. **o 2,2 %**) skutečnost stejného měsíce roku 2011 (tabulka č. 10). U **žen** činil 9 774 Kč, čímž představoval **81,9 % průměrného důchodu mužů** (11 938 Kč). Průměrná výše trvale kráceného předčasného důchodu byla oproti průměrnému starobnímu důchodu o 1 135 Kč nižší a dosáhla 9 634 Kč (o 276 Kč více než ve srovnatelném období předchozího roku), z toho u mužů 10 757 Kč a u žen 8 712 Kč,
 - **podle rozložení počtu vyplácených sólo starobních důchodů byli nejčetnější skupinou** (27,6 %) důchodci se samostatně vypláceným důchodem v pásmu **od 9 500 Kč do 10 999 Kč**. Podíl osob pobírajících důchod nad 12 000 Kč (měsíčně) se meziročně zvýšil.

Na **dávkách státní sociální podpory** bylo v 1. pololetí 2012 **vyplaceno 17,9 mld. Kč** a zůstaly tak - s 7,8 procentním podílem na celkových sociálních příjmech obyvatel nadále druhou nejvýznamnější složkou sociálních příjmů domácností. V hodnoceném období bylo touto formou vyplaceno meziročně **o 0,5 mld. Kč méně** finančních prostředků (**o 2,7 %**) než ve stejném období předchozího roku – viz tabulku č. 9 v příloze.

Výdaje na rozhodující dávku tohoto systému – rodičovský příspěvek (s podílem 70,6 % na celkovém objemu těchto dávek) klesly o 0,4 mld. Kč (**o 3,3 %**) na **12,6 mld. Kč**. Průměrný počet měsíčně poskytovaných rodičovských příspěvků se snížil o 4,9 %, tj. o 16,2 tis. na 313,3 tis., mj. v souvislosti s poklesem porodnosti od roku 2009.

Výrazný přírůstek byl zaznamenán u **příspěvku na bydlení** (15,8 % podíl na celkové výši výdajů na dávky státní sociální podpory). Ve sledovaném období na něj bylo vynaloženo **2,8 mld. Kč**, tj. **o 25,7 %** (o 0,6 mld. Kč) **více** při zvýšeném počtu v průměru měsíčně vyplácených dávek (o 15,5 %, tj. o 21,6 tis.) na 161,5 tis., jejichž průměrná výše vzrostla z 2 680 Kč na 2 923 Kč. Je to důsledek zvýšených nákladů na bydlení, úpravy stanovených normativů pro propočet této dávky i méně příznivé příjmové situace domácností.

Formou **přídavku na dítě** (s podílem 9,6 % na celkovém objemu dávek státní sociální podpory) bylo vyplaceno **1,7 mld. Kč**, tj. o 0,1 mld. Kč (**o 5,9 %**) méně. Počet vyplácených dávek klesl ve sledovaném období o 5,2 % (o 26,3 tis.) na 475,3 tis., mj. v souvislosti s klesajícím počtem narozených dětí

Na **dávkách pěstounské péče** (3,4 % podíl na celkovém objemu dávek) bylo vyplaceno **o 14,5 %** meziročně **více** (o 76,7 mil. Kč), tedy **0,6 mld. Kč**. Jejich průměrný měsíční počet vzrostl o 2,9 % (na 20,0 tis.).

Formou **sociálního příplatku** bylo vyplaceno již jen 49,6 mil. Kč. Od ledna 2012 již není tato dávka po jejím zrušení přiznávána; ve statistice byly vykázány výdaje na dávky náležející za prosinec 2011 a dodatečně vyplacené dávky.

Úspory (o 140 mil. Kč) pokračovaly u **porodného**, které je od 1. 1. 2011 vypláceno jen na první dítě rodinám s příjmy do 2,4 násobku životního minima. Na tyto dávky bylo vyplaceno **71,3 mil. Kč**, tj. **o 67,7 % méně** než ve stejném období předchozího roku (v lednu 2011 byly vypláceny dávky podle právní úpravy platné do 31. 12. 2010) – viz tabulky č. 11 - 14 v příloze.

Podle územního členění připadla **nejvyšší částka** poskytnutá prostřednictvím systému státní sociální podpory **na 1 obyvatele** v kraji **Ústeckém a Moravskoslezském, nejnižší v Plzeňském kraji** (tabulka č. 15 v příloze).

V pořadí **třetí** objemově **největší položku** sociálních příjmů domácností tvořily **dávky nemocenského pojištění**. Touto formou bylo v 1. pololetí 2012 poskytnuto **10,1 mld. Kč**, což bylo o 1,5 mld. Kč (**o 13,1 %**) méně než ve srovnatelném období předchozího roku.

Rozhodující dávkou bylo **nemocenské**, jehož podíl na dávkách nemocenského pojištění činil 61,3 % (o 3,7 p.b. méně než ve srovnatelném období roku 2011) a jehož **objem se snížil** o 1,4 mld. Kč (**o 18,1 %**) na **6,2 mld. Kč** především v důsledku vlivu prodloužení platby náhrady mzdy zaměstnavatelem

o 1 týden (úroveň výdajů v 1. pololetí 2011 byla ještě ovlivněna předchozí právní úpravou).

Na peněžitou pomoc v mateřství bylo za leden až červen 2012 vyplaceno **3,5 mld. Kč**, tedy o 175,6 mil. Kč (**o 4,8 %**) meziročně **méně**. Její podíl na dávkách nemocenského pojištění však vzrostl o 3,1 p.b. na 34,7 %.

Výdaje na **ošetřovné** se ve sledovaném období **zvýšily** na **0,4 mld. Kč** (**o 5,5 %**, tj. o 21,1 mil. Kč).

Na **vyrovnávacím příspěvku v těhotenství a mateřství**, (jehož výše je zanedbatelná a nemá vliv na celkový vývoj dávek nemocenského pojištění) bylo vyplaceno 3,2 mil. Kč (**zvýšení o 23,1 %**), viz tabulku č. 16 v příloze.

Další významnou složkou sociálních příjmů domácností je **příspěvek na péči**. V hodnoceném období bylo takto vyplaceno **9,0 mld. Kč**, což bylo **o 0,1 %** (12,8 mil. Kč) meziročně **méně**. Měsíčně bylo v průměru vyplaceno 303,9 tis. dávek, tedy o 0,8 tis. (o 0,3 %) více než v 1. pololetí 2011.

V červnu 2012

- se zvýšil počet příjemců příspěvku s přiznaným II. stupněm závislosti o 1,7 tis. (o 1,8 %). Počet ostatních příjemců se snížil, z toho nejvíce – o 3,7 tis. (o 3,3 %) - s přiznaným I. stupněm závislosti.

Prostředky vyplacené formou **podpory v nezaměstnanosti** byly s podílem 2,1 % na celkových sociálních příjmech pátou (z hlediska výše vynaložených prostředků) složkou sociálních příjmů domácností. V lednu – červnu 2012 na ně bylo vyčerpáno **4,8 mld. Kč** při meziročním **poklesu o 22,2 %** (**o 1,4 mld. Kč**). V uvedeném období klesla **průměrná míra registrované nezaměstnanosti** o 0,3 p.b. na **8,7 %**. Snížil se průměrný počet evidovaných nezaměstnaných o 23,1 tis. (o 4,3 %) na 512,0 tis., přičemž průměrný počet evidovaných nezaměstnaných s nárokem na podporu v nezaměstnanosti se snížil na 115,6 tis. (o 39,6 tis., tj. o 25,5 %).

V červnu 2012

- dosáhl podíl žen pobírajících podporu v nezaměstnanosti na celkovém počtu uchazečů s podporou 53,3 % (o 2,6 p.b. více než v červnu 2011),
- podíl absolventů s podporou činil 0,7 %.

Průměrná výše podpory v nezaměstnanosti se meziročně ve sledovaném období **zvýšila o 5,6 % (311 Kč) na 5 843 Kč**, z toho **u mužů (6 266 Kč) byla o 917 Kč vyšší než u žen (5 349 Kč)**. Meziroční vzestup průměrné výše podpory byl zaznamenán ve všech krajích. Nejnižší průměrnou úroveň podpory vykázal kraj Zlínský (5 463 Kč), nejvyšší Hl. m. Praha (7 316 Kč). Rozdíl mezi krajními hodnotami činil 1 853 Kč a zvýšil se tak oproti 1. pololetí 2011 o 204 Kč – viz tabulku č. 19 v příloze.

Dávky pomoci v hmotné nouzi, které patří mezi složky s menším podílem na celkových sociálních příjmech domácností, ale jejichž podíl na celkových sociálních příjmech se zvyšuje (ve sledovaném období z 1,1 % na 1,6 %, tedy o 0,5 p.b.), byly čerpány ve **výši 3,6 mld. Kč**. V porovnání s množstvím prostředků poskytnutých touto formou v 1. pololetí 2011 se jednalo o jejich **výrazné překročení (o 53,3 %, tj. o 1,3 mld. Kč)** zejména v souvislosti s navýšením počtu příjemců dávek (po zrušení sociálního příplatku, v důsledku vyššího počtu uchazečů o zaměstnání bez podpor v nezaměstnanosti), zvýšením částek životního a existenčního minima, s růstem nákladů na bydlení a výplatou doplatku na bydlení, který náležel v lednu 2012 nejen za tento měsíc, ale zároveň i za prosinec 2011- viz tabulku č. 9 v příloze.

Výdaje na **příspěvek na živobytí** (jejichž podíl činil ve sledovaném období 77,2 % z úhrnného objemu prostředků na dávky pomoci v hmotné nouzi) vzrostly **na 2,8 mld. Kč a převýšily skutečnost předchozího roku o 1,0 mld. Kč (o 55,0 %)**. Meziročně byly výrazně překročeny ve všech krajích (v rozmezí od 40,7 % ve Zlínském kraji do 68,5 % v Jihočeském kraji), viz tabulku č. 20 v příloze.

V červnu 2012

- bylo vyplaceno 118,2 tis. příspěvků na živobytí, což bylo meziročně o 24,7 tis. (o 26,4 %) více,
- z celkového počtu dávek připadalo 48,8 % na domácnosti jednotlivců, 10,5 % domácností mělo 5 členů a více,
- průměrná výše dávky činila 4 239 Kč.

Na **doplatku na bydlení**, který představuje 20,4 % z úhrnu dávek pomoci v hmotné nouzi, bylo vyplaceno **739,5 mil. Kč**, tj. **o 81,7 % více** než v 1. pololetí 2011; došlo nejen ke zvýšení počtu příjemců této dávky, ale i k nárůstu její průměrné výše. I u čerpání této dávky došlo ve všech krajích k výraznému překročení proti skutečnosti předchozího roku, a to v rozmezí od 65,1 % (Ústecký kraj) do 143,4 % (Olomoucký kraj), jak ukazuje tabulka č. 21 v příloze. V průměru bylo za leden až červen vyplaceno 37,3 tis. dávek, z toho 17,1 tis. (45,8 %) příjemcům žijícím v jiné formě bydlení (z toho v ubytovnách 61,4 %, a v azylových domech 8,2 %).

V červnu 2012

- bylo vyplaceno 40,6 tis. doplatků na bydlení – o 14,3 tis. (o 54,4 %) více než v červnu 2011,
- z tohoto počtu připadla největší část – 50 % (20,3 tis.) na domácnosti jednotlivců, domácností s 5 a více členy bylo 9,5 % (3,9 tis.),
- průměrná výše dávky činila 3 177 Kč.
- většina dávek byla vyplacena domácnostem bydlícím v nájemní formě bydlení a domácnostem na ubytovnách, v podnájmech a azylových domech.

Výdaje na mimořádnou okamžitou pomoc (poslední z dávek tohoto systému) se proti srovnatelnému období **snížily**. Bylo na nich vyplaceno **85,7 mil. Kč**, tj. **o 43,6 %** (o 66,2 mil. Kč) méně. Ke snížení výdajů došlo ve všech krajích - viz tabulku č. 22 v příloze. V minulých obdobích souvisely vyšší výdaje v této oblasti zejména s povodněmi.

Dávky podmíněné zdravotním stavem se podílely na celkových sociálních příjmech pouze 0,2 %. Bylo na nich vyplaceno **0,6 mld. Kč** (**o 43,6 % méně** než v 1. pololetí 2011). Pokles je způsoben odlišným rozložením výplaty dávek v průběhu minulého roku.

2. Spotřebitelské ceny a životní náklady

Průměrná meziroční míra cenové inflace byla v lednu – červnu letošního roku výrazně **vyšší než v 1. pololetí 2011 a činila** v průměru **3,5 %** (v 1. pololetí m. r. byl cenový nárůst jen poloviční). V období od počátku ledna do konce června 2012 vzrostla úhrnná cenová hladina o 2,5 % (viz tabulky č. 23 a 24). **Zásadní vliv měla** přitom **daňová a deregulační opatření**, zatímco vliv tržních cen byl eliminován velice nízkou poptávkou domácností na trhu zboží a služeb.

Meziroční nárůst spotřebitelských cen byl ovlivněn téměř zcela vzestupem netržních cen (index 109,6 %) a zbývající část byla výsledkem pohybu cen určených trhem (index 102,2 %). Cenová inflace měla v zásadě nákladový charakter, neboť nižší příjmy neumožnily domácnostem zvýšit jejich poptávku po zboží a službách.

Spotřebitelské **ceny vzrostly** tradičně **nejvíce v lednu** (meziměsíčně **o 1,8 %** - což byla nejvyšší lednová cenová inflace za poslední 4 roky). **Navýšení bylo ze dvou třetin způsobeno změnou snížené sazby DPH z 10 % na 14 %** a zbývající třetina deregulačními změnami: meziročně vzrostla cena **elektřiny** (v průměru o 4,2 %), podražilo **vodné a stočné** zhruba o 11 %, ceny **plynu** pro domácnosti vzrostly o 25,1 %; ceny čistého **nájemného z bytů** byly v lednu vyšší o 5,7 %.

V dalších měsících 1. a 2. čtvrtletí se cenový růst zklidnil a ceny již rostly mírnějším tempem. **Ve 2. čtvrtletí** (kdy se ceny zvýšily o 0,3 %) byl nejvýznamnější červnový **vzestup cen tabákových výrobků** v souvislosti s posunem dopadu zvýšení spotřební daně od počátku roku (o více než 2 %), další navýšení čistého **nájemného z bytů a tepelné energie pro domácnosti a růst cen léků**. Z tržních cen se v dubnu – červnu zvýšily nejvíce ceny odívání a obuvi, potravinářského zboží, stravování a ubytování a rekreací. **Ceny pohonných hmot** v květnu a červnu **klesaly** a přispěly tak (jen přechodně) ke snížení cen ve skupině doprava; dále zlevnil sortiment bytového vybavení a zařízení domácnosti, přičemž **tržní ceny**

samotného **bydlení** víceméně **stagnovaly**, což platilo i pro poštovní a telekomunikační služby, vzdělávání a ostatní zboží a služby.

Ve výživě se v meziročním srovnání podílely na cenovém růstu v 1. pololetí t.r. nejvíce **pekárenské výrobky** (nárůst +8,6 %) **mléko, sýry a vejce** (+11,9 %) a **nealkoholické nápoje** (+13,7 %), naopak zelenina meziročně o 8,0 % zlevnila. Při poklesu cenové úrovně farmářských cen o 1,6 % (zejména v rostlinné výrobě, kde pokles dosáhl 8,5 %) **vzrostly ceny v potravinářském průmyslu a nejvíce (konečné spotřebitelské) ceny obchodníků** (z velké části promítnutím vyšší snížené sazby DPH).

Ceny průmyslových výrobců se zvedly proti 1. pololetí 2011 o 2,7 %, klesly naopak ceny stavebních prací (-0,7 %) a tržních služeb (-0,2 %). Hlavním faktorem meziročního **navýšení cen v dopravě** byl vzestup cen **pohonných hmot**, kde ceny motorové nafty dosáhly v březnu svého historického maxima (37,08 Kč/l) a benzín Natural 95 poté v dubnu 37,62 Kč/l, pohonné hmoty pak přechodně zlevnily.

K meziročnímu přírůstku úhrnného indexu spotřebitelských cen přispěly (vzhledem k dříve uvedeným skutečnostem) jednotlivé agregované „výdajové“ skupiny spotřebního koše **následovně**:

Úhrnný nárůst spotřebitelských cen (v %) <i>pořadí skupin podle výše vlivu (v procentních bodech):</i>	+3,5
Bydlení, voda, energie, paliva	+ 1,5
Potraviny, nealkoholické nápoje	+ 1,1
Doprava	+ 0,4
Zdraví	+ 0,2
Stravování a ubytování	+ 0,2
Alkoholické nápoje, tabák	+ 0,2
Rekreace a kultura	0,0
Ostatní zboží a služby	0,0
Vzdělávání	0,0
Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	- 0,1
Pošty a telekomunikace	- 0,1
Odívání a obuv	- 0,1

Meziroční dynamika růstu spotřebitelských cen (životních nákladů) konkrétních statisticky sledovaných domácností **se** v důsledku výše uvedených skutečností **proti 1. pololetí 2011** rovněž významně **zvýšila: u domácností důchodců vzrostly životní náklady o 5,0 %** (před rokem „jen“ o 2,9 %). Výrazně

vyšší životní náklady proti průměru zapříčinila u důchodců struktura jejich spotřebního koše s dominantním postavením potravin (index 107,0 %), výdajů za bydlení (index 108,8 %) a nákladů na léky a zdravotní péči (index 111,7 %). **V hl. m. Praze** činilo navýšení **3,2 %**, při průměrném nárůstu nákladů na potraviny byl vykázán menší růst cen bydlení a v dopravě, zatímco nadprůměrně vzrostly pražským domácnostem náklady na odívání a obuv, zdraví a rekreace a kulturu. (podrobnější data obsahují tabulky č. 23 a 24 v příloze).

Harmonizovaný index spotřebitelských cen (cenový index propočtený podle jednotné metodiky EU pro potřeby porovnání inflace v jednotlivých členských zemích) **činil v červnu letošního roku** (meziročně) v ČR **3,8 %**, což bylo **o 1,3 p.b. více než** představoval **průměr** 27 členských zemí **EU**. ČR se tak zařadila mezi 6 zemí Eurozóny s největší cenovou inflací.

Největší přírůstek spotřebitelských cen v tomto pojetí byl zjištěn v Maďarsku (5,6 %), v Estonsku (4,4 %) a na Maltě (4,4 %); pokles inflace nevykázala žádná ze zemí EU 27, nejmenší vzestup spotřebitelských cen vykázalo Švédsko (0,9 %).

3. Peněžní výdaje, půjčky a úspory domácností

Úvahy domácností o **dalším vývoji jejich životní úrovně**, spojené s nižšími příjmy v období ekonomické recese a avizovaným zvýšením DPH, se odrazily v **omezení** (zbytných, částečně však i nezbytných) **výdajů**. Ty sice rostly, ale výrazně pomaleji než v minulých letech, což platilo i pro půjčky a vklady domácností (zejména u bankovních peněžních ústavů).

Meziroční dynamika čistých peněžních výdajů konkrétních skupin **domácností** zařazených do šetření zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů byla převážně nižší než dynamika příjmů.

Z analýzy (zejména tzv. „spotřebních“ výdajů) **vyplynuly tyto poznatky:**

- ❖ **člen domácnosti** uvedeného souboru **vydal za zboží a služby** měsíčně v průměru **10 850 Kč**, což bylo **nominálně o 1,7 %** (179 Kč) **více než v 1. pololetí 2011**. Příčinou byla především skutečnost, že výrazně vzrostly (po velkém útlumu ve stejném období roku 2011) „výdaje investiční povahy“, **reálně však dynamika výdajů klesala**, což znamená, že **přírůstek nebyl vyvolán vyšší spotřebitelskou poptávkou, ale** (vzhledem k inflaci) **cenovým růstem** (základní data obsahuje tabulka č. 2),
- ❖ **pohyb** poptávky a vydání domácností lépe **charakterizuje vývoj** tzv. „**spotřebních**“ **výdajů**, které tvoří průměrně více než 90 % veškerých vydání domácností (nezahrnují výše zmíněné investice, tj. nemovitosti, rekonstrukce domů a bytů apod.) – u nich byl **vykázán** v lednu – červnu t.r. **mírný nominální meziroční pokles**,
- ❖ nominální **spotřební výdaje snížily všechny typy domácností**, z ekonomicky aktivních nejvíce zaměstnanecké domácnosti bez dětí (- 1,5 %, tj. 197 Kč měsíčně na 1 člena) a domácnosti osob samostatně výdělečně činných (-2,0 %, 195 Kč), **domácnosti důchodců vydaly** na spotřebu **o 1,7 %** (168 Kč na člena) **méně než před rokem**,

- ❖ **všechny typy domácností omezily nominální výdaje na výživu a bytové vybavení**, jejich většina pak i **na odívání, obuv, rekreační služby, kulturu a také za dopravu** (zřejmé omezení spotřeby rekordně drahých pohonných hmot); roční **nárůst výdajů na bydlení, zdraví a stravovací a ubytovací služby** byl mírný,
- ❖ v podrobnější **struktuře** úhrnných **spotřebních vydání** domácností **došlo** v návaznosti na dynamiku jejich jednotlivých složek u všech (nebo většiny) typů domácností **k poklesu váhy** výdajů na **výživu, bytové vybavení, dopravu, rekreace a kulturu, relativně nejvíce vzrostl podíl peněžních prostředků vynaložených na bydlení, stravovací služby, zdravotní péči a telekomunikační zařízení a služby**; strukturální podíl ostatních skupin výdajů se meziročně v podstatě nezměnil (viz tabulku č. 25).

Již jen menší část výdajových potřeb řešily **domácnosti pomocí peněžních úvěrů** (tabulka č. 26), neboť **intenzita jejich čerpání se** v meziročním srovnání (vzhledem k objektivní příjmové situaci) dále **zmírnila**:

- ❖ podle údajů ČNB **úhrnný objem úvěrů domácností** evidovaných u peněžních ústavů k 30. červnu letošního roku stoupl na **1 110,0 mld. Kč**, což bylo o 46,2 mld. Kč více než ke stejnému datu roku 2011 (loni ve stejném srovnání představoval přírůstek 64,4 mld. Kč); od počátku roku do konce června 2012 se celkový objem úvěrů zvedl „jen“ o 11,8 mld. Kč, což byl zhruba poloviční nárůst než ve stejném období roku 2011,
- ❖ **99,8 % z celku tvořily úvěry korunové** (1 108,1 mld. Kč), které při jen mírném přírůstku cizoměnových půjček zajistily téměř zcela navýšení jejich celkového objemu,
- ❖ **rozhodující část meziročního vzestupu objemu bankovních korunových půjček představovaly hypoteční a jiné úvěry spojené s bydlením**, jejichž celkový objem **787,2 mld. Kč** byl o 44,0 mld. Kč vyšší než o rok dříve, což znamená, že hospodářský pokles se v tomto směru neprojevil (v 1. pololetí 2011 vzrostly meziročně o 41,0 mld. Kč),

- ❖ v rámci úvěrů na bydlení **rostly** meziročně nejvíce **hypoteční úvěry** (o 46,8 mld. Kč – tedy zhruba na úrovni loňského přírůstku), úvěry poskytnuté v rámci stavebního spoření naopak znovu klesly.

Celkový počet úvěrů ve stavebním spoření činil ke konci 1. pololetí t.r. 927 tisíc, což bylo o 13 tis. úvěrů méně než koncem 1. čtvrtletí a dosáhl hodnoty 285,8 mld. Kč (o 2,2 mld. Kč méně než před rokem). Tento pokles se ale neprojevil v poměru mezi objemem úvěrů a naspořenou částkou (stejně jako před rokem 67,3 %).

- ❖ **Snížení tempa bylo** zaznamenáno u vzestupu celkového **objemu** ostatních (zejména **spotřebitelských**) **úvěrů**, který oproti meziročnímu přírůstku v 1. pololetí 2011 (+ 23,1 mld. Kč) **vzrostl** letos **jen o** 1,7 mld. Kč,
- ❖ významným faktorem pro vývoj zadlužování domácností byl **vývoj úročení půjček**: průměrná úroková sazba z jejich úhrnu činila k 30. červnu t.r. podle dat ČNB **6,48 %**, z toho u spotřebních úvěrů 14,48 % a u úvěrů na bydlení 4,79 % (zde byl vykázán pokles o cca 0,3 p.b.),
- ❖ podle údajů České leasingové a finanční asociace (ČLFA) poskytly její subjekty domácnostem **17,4 mld. Kč nebankovních úvěrů na zboží a služby**, což bylo zhruba stejně jako v lednu – červnu 2011; spotřebitelské úvěry (pro osobní spotřebu) poskytovalo v hodnoceném období 21 členských společností ČLFA (vč. řady leasingových společností, jejichž hlavní doménou ve sféře domácností byl leasing osobních vozidel) v úhrnné hodnotě 16,3 mld. Kč (o 2 % méně než loni), spotřebitelský leasing meziročně poklesl o 2,1 %,
- ❖ znepokojující je **další nárůst podílu nesplacených úvěrů** domácností u bank a u nebankovních finančních institucí (z 4,91 % na konci roku 2011 na 5,17 % na konci května t.r.),
- ❖ souhrnná **data z šetření** u konkrétních typů domácností **statistiky rodinných účtů výše uvedené poznatky potvrdila**: všechny skupiny domácností dříve přijaté půjčky spíše splácely a omezovaly své další zadlužování; největší kladné saldo v tomto smyslu bylo vykázáno u bezdětných zaměstnaneckých domácností.

Tvorbu úspor domácností charakterizovaly tyto skutečnosti:

- ⇒ **objem** jimi vytvořených (korunových a cizoměnových) **úspor** se podle dostupných údajů ČNB v lednu – červnu letošního roku zvýšil ve srovnání s 1. pololetím 2011 o 58,9 mld. Kč a ke konci června t.r. činil **1 741,7 mld. Kč** (meziroční **přírůstek byl o čtvrtinu nižší** než před rokem),
- ⇒ skladba přírůstku úsporných vkladů se proti loňsku nezměnila: **trvala orientace na tvorbu nových úspor v tuzemské měně**, přičemž domácnosti v souvislosti s dlouhodobě nízkou hladinou úrokových sazeb upřednostňovaly jejich **netermínovanou formu** (průměrná úroková sazba z vkladů se v 1. pololetí t.r. pohybovala na úrovni kolem 1,18 %, což bylo opět o něco méně než před rokem),
- ⇒ objem **cizoměnových vkladů** (59,1 mld. Kč) meziročně o 1,5 mld. Kč **klesl**, což se projevilo ve struktuře celkových vkladů, kde se jejich podíl snížil - příčinou byly mj. trvale nízké úrokové sazby z vkladů, které činily u úložek v USD a € v průměru 0,2 %, resp. 0,4 % (jen nepatrně více než loni) - podrobněji k základní struktuře bankovních vkladů viz tabulku č. 27,
- ⇒ **nižší** byl také **přírůstek objemu tří nejvýznamnějších úsporných finančních produktů**, tj. **vkladů ve stavebním spoření, na penzijních fondech a životním pojištění**, které vzrostly podle dat ČNB a ČSÚ meziročně v úhrnu o 29,5 mld. Kč (na **934,5 mld. Kč**) – před rokem byl ale přírůstek o třetinu vyšší - viz následující přehled:

	stav k 30.6. v mld. Kč			změna k 30.6. v mld. Kč	
	2010	2011	2012	2011	2012
Stavební spoření	419,9	421,9	424,4	2,0	2,5
Životní pojištění	236,5	257,8	269,9	21,3	12,2
Penzijní připojištění	208,3	225,4	240,2	17,1	14,8

- ⇒ relativně lepší výnosy by měly nabízet i **spořicí produkty v rámci tzv. kolektivního investování** - obyvatelstvo a instituce držely v domácích a zahraničních **podílových fondech** nabízených v ČR (podle Asociace pro kapitálový trh – AKAT) ke konci června **221,8 mld. Kč**, což bylo ale

o výrazných 22,1 mld. Kč méně než na konci 1. pololetí roku 2011; rozhodující vliv na stagnaci mělo snížení aktiv fondů peněžního trhu a zajištěných fondů při současném nárůstu objemu ostatních (zejména dluhopisových) fondů,

⇒ **analýza** dostupných dílčích (bilančních) **dat o vývoji spořivosti na úrovni konkrétních typů domácností** statistiky rodinných účtů **prokázala obecnou platnost výše získaných poznatků**; průběžné spořicí úložky (saldo) se pohybovaly kolem 1 165 Kč na osobu měsíčně (tj. o něco více než v 1. pololetí 2011), nejvíce takto „spořily“ domácnosti zaměstnanců bez dětí, jejichž vklady byly v měsíčním průměru o 2 813 Kč vyšší než vybrané úspory.

C. Vývoj ve 3. čtvrtletí 2012 a predikce na další období

Základní **tendence** ve vývoji příjmů a výdajů domácností **se v letních měsících v podstatě neodchýlily od výše uvedené charakteristiky.**

Dílčí údaje o vývoji ekonomiky **ve 3. čtvrtletí** svědčí o tom, že **pokračoval** meziroční **propad hrubého domácího produktu** (ve stálých cenách) na úrovni zhruba kolem **-1,0 %**, a to z obdobných příčin jako v lednu – červnu t.r.

Za celý rok 2012 očekáváme pokles HDP v rozsahu - 1,0 až - 0,2 %, v roce 2013 již mírný nárůst v rozmezí + 0,5 až + 1,5 %.

Z oblastí ovlivňujících příjmy domácností jsou prozatím jedinými dostupnými údaji základní **data o mzdách v průmyslu a stavebnictví za první dva měsíce 3. čtvrtletí**, z nichž vyplynuly tyto **dílčí poznatky:**

⇒ **v červenci a v srpnu došlo v odvětví průmyslu** v podnicích s 50 a více zaměstnanci **k meziročnímu snížení průměrného evidenčního počtu zaměstnanců** (v červenci o 0,6 % a v srpnu o 1,0 %), **ve stavebních podnicích** (s 50 a více zaměstnanci) **jejich počet rovněž meziročně poklesl** (v červenci o 4,5 % a v srpnu o 5,0 %),

⇒ **průměrná měsíční nominální mzda** těchto zaměstnanců **v průmyslu vzrostla v červenci** meziročně **o 4,5 %** (reálně o 1,4 %) **a v srpnu** (kdy činila 25 743 Kč) **o 3,0 %** (reálně poklesla o 0,3 %). **Ve stavebních podnicích se zvýšila** průměrná měsíční **nominální mzda** výše uvedených zaměstnanců meziročně **o 2,8 %** (červenec), resp. **o 5,8 %** (srpen) a v srpnu dosáhla v absolutním vyjádření 30 842 Kč. K meziročnímu poklesu došlo ve stavebnictví u reálné mzdy v červenci o 0,3 %, v srpnu byl naopak zaznamenán nárůst o 2,4 %.

Přírůstek průměrné nominální mzdy v národním hospodářství ČR by se mohl v letošním roce pohybovat v intervalu 1,9 – 2,9 % a v roce 2013 v rozmezí 2,8 – 3,8 %. Reálná mzda by při zohlednění predikované míry cenové inflace (viz dále) mohla letos poklesnout až o -1,5 %, příští rok by naopak mohlo dojít k jejímu nárůstu až o 1,8 %.

Vývoj celkových čistých **příjmů domácností** se v letních měsících pravděpodobně významněji **nezměnil** (data statistiky rodinných účtů za 3. čtvrtletí budou k dispozici až v prosinci t.r.), což znamená, že **dynamika jejich kupní síly** (v úhrnu všech domácností zahrnutých do šetření) **rostla** v průměru **jen mírně** (o cca 1,5 až 2,0 %), popř. u některých domácností stagnovala nebo i klesala (zhruba v rozsahu 1. pololetí t.r.), a to zejména **vlivem** trvale **vysoké cenové inflace**.

V rámci **sociálních příjmů** byly u největší položky, tj. **důchodů** vykázány údaje o průměrné výši samostatně vypláceného starobního důchodu - **od ledna do září t.r. vzrostl** meziročně o 2,2 % **na 10 764 Kč**.

Podle odhadu by průměrná výše samostatně vypláceného starobního důchodu mohla v letošním roce dosáhnout 10 770 Kč (meziroční index 102,2 %), v roce 2013 (po lednové valorizaci o 1,3 %) by mohl činit průměrných 10 952 Kč.

Výdaje na starobní důchody činily v lednu - srpnu 2012 celkem 245,9 mld. Kč a byly vyšší meziročně o 3,3 %. Nemocenské se v srpnu snížilo a od počátku roku bylo vyplaceno o 16,8 % méně než před rokem.

Mírně vzrostl počet uchazečů o zaměstnání na 486,7 tis. osob, z toho počet osob s podporou v nezaměstnanosti činil v srpnu t. r. 94,5 tis. (tj. jen 19,4 % ze všech osob v evidenci úřadů práce).

Lze očekávat, že za celý rok 2012 dosáhne míra nezaměstnanosti průměrné úrovně kolem 8,6 %. V roce 2013 by se mohla podle aktuální predikce pohybovat v rozmezí 8,5 – 8,9 %.

Úhrnná **cenová hladina** zůstala v červenci - září **na úrovni 2. čtvrtletí**. Ve směru jejího **zvýšení** působily především ceny ve výdajových skupinách „**rekreace a kultura**“ (+1,6 % - obvyklý vliv letní sezóny dovolených), „**alkoholické nápoje a tabák**“ (+1,3 % - doznívající vliv zvýšení spotřební daně od ledna 2012), „**zdraví**“ (+1,9 % - odraz zrušení úhrad zdravotních pojišťoven u léků, které mohly být předepsány lékařem, ale současně byly volně prodejné). Naopak **klesly ceny**

„**potravin a nealkoholických nápojů**“ (-1,0 % - především vlivem výrazného zlevnění zeleniny a ovoce), zlevnil také základní sortiment „**odívání a obuvi**“ (- 4,4 % - vliv letních akčních slev). Ceny ve skupině „**doprava**“ **ovlivňoval** po téměř celé letní období zejména **růst cen pohonných hmot**. Ty v září dosáhly svého nového historického maxima.

V meziročním pohledu byl ve 3. čtvrtletí vykázán cenový nárůst o 3,3 %, přičemž dynamika tržních cen činila 2,1 % a u netržních cen (administrativně stanovených) 8,3 % (plyn, nájemné).

V úhrnu 1. – 3. čtvrtletí 2012 byly spotřebitelské ceny v průměru o 3,4 % vyšší než ve stejném období roku 2011; životní náklady domácností důchodců stouply proti lednu – září 2011 o 4,8 % (větší dopad rostoucích cen bydlení, potravin a léčiv).

Lze odhadovat, že míra cenové inflace v posledním čtvrtletí t.r. mírně zrychlí, popř. bude stagnovat; v meziročním pohledu se bude udržovat na současné úrovni a za celý rok 2012 dosáhne průměrné hodnoty kolem 3,3 %. Ve směru zvýšení inflace pravděpodobně zapůsobí možné pohyby cen ve sféře bydlení před zimou, vlivy cen sezónní kolekce odívání a obuvi a letos obvyklé změny cen pohonných hmot a výživy. Vzhledem k avizovaným (administrativním) změnám mj. v cenové deregulaci (bydlení, úpravy nepřímých daní apod.) a odvozenému očekávanému vzestupu tržních cen, odhaduje MPSV roční zvýšení spotřebitelské inflace v roce 2013 v intervalu 2,0 – 3,0 %.

Dříve popsané hlavní **tendence ve vývoji peněžních půjček a úspor domácností se** v dalším období víceméně **nezměnily**:

- ⇒ stav bankovních **úvěrů byl v srpnu vyšší** proti červnu **o 7,9 mld. Kč** (což byl **o třetinu menší přírůstek** než ve stejném období roku 2011); více než 80 % uvedeného přírůstku představovaly úvěry na bydlení, **celkový stav úvěrů u bank činil ke konci srpna t.r. 1 117,9 mld. Kč**,
- ⇒ **přírůstek korunových úspor domácností za první dva měsíce 3. čtvrtletí t.r. (+ 9,3 mld. Kč)** byl o málo vyšší než před rokem, a to znovu výhradně **vlivem vzestupu netermínovaných vkladů (+12,0 mld. Kč).**

V posledním čtvrtletí t.r. ani v příštím roce nelze očekávat změny tendencí ve spotřebě domácností, které vzhledem k trvale nižším příjmům, vyšším nezbytným výdajům za položky spojené s bydlením (současným i očekávaným), výživou (kde se podle očekávání nejméně projeví vliv dalšího zvýšení snížené sazby DPH) i platbami vyšší DPH u ostatních druhů zboží a služeb pravděpodobně ještě více omezí své „zbytné“ výdaje. Lze předpokládat, že zadlužování domácností i jejich spořivosti by se mohly udržet na současném stavu, popř. se ještě zmírnit.

x x x

Aktuálnější údaje týkající se příjmové a výdajové situace českých domácností ve 3. čtvrtletí roku 2012 nebyly v době zpracování materiálu k dispozici. Přinese je „Zpráva o základních tendencích příjmové a výdajové situace domácností ČR v 1 - 3. čtvrtletí 2012“, která bude vládě předložena v lednu 2013.